

В.П. Рибачук,

Центр досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України

ПОКАЗНИКИ ПУБЛІКАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ У НОВИХ НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТАХ З ДЕРЖАВНОЇ АТЕСТАЦІЇ НАУКОВИХ УСТАНОВ (інформаційне повідомлення)

Під час конференції з інформаційним повідомленням щодо нових засад оцінки ефективності діяльності наукових установ виступив співробітник Центру досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України, один з учасників створення нової методики оцінювання В.П. Рибачук.

Постановою Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2012 р. № 318 "Прогноз Державного бюджету України на 2013 і 2014 роки" передбачено здійснення певних заходів з атестацій та оптимізації наукових установ. Зокрема, реформування галузі науки та розвиток науково-технічної діяльності повинні бути спрямовані на активізацію інноваційних процесів в економіці, повноцінне використання потенціалу науки у процесі технологічної модернізації економіки. У 2013 і 2014 рр. передбачається здійснити атестацію науково-дослідних (науково-технічних) установ, оптимізацію системи бюджетних наукових установ за результатами оцінки ефективності їх діяльності, а також перехід на міжнародні критерії оцінювання праці вчених.

Відповідно до Національного плану дій на 2011 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010–2014 роки "Заможне суспільство, конкурентноспроможна економіка, ефективна держава", затвердженого Указом Президента України, Держінформнауки України отримав завдання розробити нормативно-правові акти щодо методики здійснення "оптимізації "атестації" бюджетних наукових установ". На його виконання підготовлено нові нормативно-методичні документи: "Методика оптимізації "атестації" бюджетних наукових установ, які повністю або частково фінансуються за рахунок коштів державного бюджету" (2012 р.) та "Порядок оцінки розвитку діяльності наукової установи" (2012 р.).

В основу цих документів покладено результати наукових розробок, виконаних Центром досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України. Методологія оцінювання базується на впровадженні системи атестаційних параметрів. Важливе місце серед них належить бібліометричним показникам публікаційної активності і престижу наукової установи. Однак при цьому слід звертати увагу на те, що наукометричні бази даних і пошукові системи можуть ввести в оману, тож методичні вимоги до їх визначення надзвичайно важливі.

З указаними документами можна ознайомитися на порталі Верховної Ради України:

Методика оптимізації (атестації) бюджетних наукових установ, які повністю або частково фінансуються за рахунок коштів державного бюджету / Затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2011 р. № 1176 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 89. – С. 86. – (Ст. 3241). [Режим доступу до електронної версії: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1176-2011>].

Порядок оцінки розвитку діяльності наукової установи / Затверджений наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 3 квітня 2012 р. № 399 (зарєєстрований в Міністерстві юстиції України 25 квітня 2012 р. за № 629/ 20942) // Офіційний вісник України. – 2012. – № 36. – С. 312. – (Ст. 1356). [Режим доступу до електронної версії: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0629-12>].

На основі цих документів Держінформнауки України 22 травня 2012 р. розпочато проведення державної атестації наукових установ, окрім установ національних академій наук.

Серед показників класифікаційної оцінки діяльності наукової установи виділено такі:

результативність – за "кількістю монографій, енциклопедій, словників та підручників (без врахування навчальних посібників), виданих в Україні і за кордоном за останні 10 років";

престиж – за "кількістю закордонних реферативних і наукометричних баз даних, в яких індексуються наукові фахові видання установи (станом на поточний рік)";

міжнародна інтеграція – за "питомою вагою статей у вітчизняних і закордонних наукових журналах, опублікованих науковими працівниками установи спільно з зарубіжними авторами" та "питомою вагою статей у наукових фахових журналах установи, опублікованих зарубіжними авторами";

представленість у світовому інформаційному просторі – за "кількістю статей, опублікованих науковими працівниками установи у вітчизняних фахових виданнях і закордонних наукових журналах з високим імпаکت-фактором, у розрахунку на одного наукового працівника".

Методика передбачає оцінювання не тільки показників, але й їхньої динаміки.

Результативність розраховується таким чином:

- Наводять сумарне число виключно монографій, енциклопедій, словників, довідників та підручників. Навчальні посібники, збірники статей, матеріали конференцій, брошури, рекомендації, методики, науково-популярні видання, бібліографії, державні стандарти, препринти тощо не враховують.

- Вітчизняні і закордонні видання обчислюють спільно.

- Дані про вітчизняні видання наводять на підставі бібліографічних записів, включених до Загальнодержавної реферативної бази даних

"Україніка наукова" (реферативного журналу "Джерело") та / або державного бібліографічного покажчика України "Літопис книг".

- Дані про закордонні видання наводять за умови наявності бібліографічних записів про них у міжнародних бібліографічних і реферативних базах даних, доступних в Інтернеті. Наприклад, у *Web of Science*, *Scopus*, *Google book*, *Google Scholar*, *Scirus*, *eLibrary*, *EBSCO*, ВІНІТІ, ІНІОН та ін.), а також у каталогах вітчизняних і зарубіжних бібліотек.

- Коротку бібліографію (до 10 записів) найбільш важливих книжкових видань установи наводять у аналітичній записці наукової установи.

Престиж розраховується так:

- Вказують сумарну кількість виключно закордонних реферативних і наукометричних баз даних, в яких регулярно індексуються статті, що публікуються в наукових, науково-технічних, науково-популярних журналах і збірниках, заснованих за участі наукової установи.

- Дані наводять на підставі наявності видання у переліку журналів відповідної бази даних станом на поточний рік.

- Не враховують бази даних, які не публікують реферати статей, та пошукові системи, що не відносяться до реферативних баз даних.

- Перелік баз даних, в яких індексуються наукові фахові видання установи, надають у аналітичній записці наукової установи.

Міжнародна інтеграція:

- Враховують усі журнальні публікації наукової установи, що афілійовані принаймні з однією іноземною науковою установою, організацією, вищим навчальним закладом тощо.

- Дані наводять на підставі внутрішнього обліку публікацій та річного звіту наукової установи, затвердженого в установленому порядку.

- Короткий перелік вибраних публікацій наводять у аналітичній записці наукової установи.

- Враховують усі статті зарубіжних авторів (співавторів), що були опубліковані у відповідному звітному році в наукових фахових журналах і збірниках, заснованих за участі наукової установи.

- Дані наводять на підставі внутрішнього обліку публікацій та річного звіту наукової установи, затвердженого в установленому порядку.

- Короткий перелік вибраних публікацій наводять у аналітичній записці наукової установи.

Представленість у світовому інформаційному просторі:

- Використовують значення імпаکت-фактора за інформацією про журнал, що розміщується на веб-сайті видання чи надається у форматі вихідних даних друкованої версії.

- Враховують закордонні наукові журнали з імпакт-фактором за базою даних *ISI Thomson Reuters (Web of Science)* понад 1,000, вітчизняні – понад 0,150. Режим доступу: <http://ip-science.thomsonreuters.com/mjl/>

У випадку відсутності імпакт-фактора використовують аналогічний індекс *SJR (SCImago Journal Rank)* за базою даних *SCImago Journal & Country*

Rank з рівнями значень: понад 0,100 – для закордонних журналів; понад 0,025 – для вітчизняних.

Режим доступу: <http://www.scimagojr.com/journalrank.php>.

- Перелік наукових журналів із зазначенням імпаکت-фактора, індексів *ISSN* та *DOI* видання, а також сумарної кількості опублікованих у ньому протягом чотирьох звітних років статей наводять у аналітичній записці наукової установи.

Інформаційне повідомлення завершувалось цитатою з Постанови Верховної Ради України від 22.05.2012 № 4824-VI "Про Основні напрями бюджетної політики на 2013 рік":

"Подальша стабілізація державних фінансів передбачає: вдосконалення бюджетного механізму управління науковою та науково-технічною діяльністю шляхом оптимізації системи бюджетних наукових установ за результатами оцінки ефективності їх діяльності та формування державного замовлення у цій сфері відповідно до сучасних вимог інноваційного розвитку економіки".

(Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4824-17>).